

OCENE IN POROČILA – REVIEWS AND REPORTS

PETRA KRAMBERGER: *ALLE GUTEN ÖSTERREICHER WERDEN UNSER PATRIOTISCHES UNTERNEHMEN UNTERSTÜTZEN*. Südsteirische Post (1881–1900), nemški časopis za slovenske interese. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta 2015, 329 str.

Z zgornjim naslovom je kot 11. monografija izšla v zbirki Slovenske germanistične študije raziskava Petre Kramberger. Če se že zgodovinarji ne posvečamo kaj veliko analizi in zgodovini slovenskega časnikarstva, je toliko bolj dobrodošlo in spodbudno, da je več germanistov svoje raziskave posvetilo nemškemu časopisju na današnjem slovenskem ozemlju. Tako je Matjaž Birk izdal samostojno publikacijo o literarnem časopisu Illyrisches Blatt, Mira Miladinović Zalaznik je doktorirala iz Carniole, Mojca Marija Peternel iz Cillier Zeitung, Tanja Žigon iz lista Triglav in zdaj Petra Kramberger iz časnika Südsteirische Post. Razen tega so vsi izdali še več razprav s tematiko nemškega časopisja. Tu sem navedel le samostojne publikacije.

Avtorica je po uvodu najprej razložila, kako se je lotila raziskave, sledi precej obsežen in natančen pregled nemškega časopisja na Spodnjem Štajerskem. V osrednjem poglavju je avtorica obravnavala zunanjo podobo in vsebino časnika Südsteirische Post, njegov program in njene ustvarjalce,

pa odmeve, prednaročila in ceno časnika, nato še ilustracije in pregled drugega ilustriranega časopisja na Spodnjem Štajerskem, nato pa še časnika Südsteirische Presse in Südsteirische Stimmen, ki sta izhajala po koncu Südsteirische Post. Hvalevreden, natančen in koristen je del, ki v četrtem poglavju govori o podlistku, o njegovem pojavu in razvoju feljtonistične kulture. Tu najdemo tudi podroben pregled in oceno podlistkov v Südsteirische Post. Posebej se posveča domoznastvenim prispevkom, prispevkom slovanskih, nemških, francoskih, angleških in drugih avtorjev in še prispevkom ženskih avtoric. Knjiga se končuje s sklepnimi besedami in mislimi ter z obširnimi, 20 strani dolgim nemškim povzetkom. Povsem na koncu je obširen register osebnih imen, virov in literature.

Poseben dodatek je 53 strani dolg popis podlistkov v Südsteirische Post, kar je novost v dotedanjem prikazovanju časnikov. Je zelo ilustrativen in daje možnost natančnejšega nadaljnjega raziskovanja vsebine podlistkov, ki so zanimivi in nekateri tudi pomembni za zgodovinarje. Omenim naj še, da so med tekstom fotografije naslovnice časopisja na Spodnjem Štajerskem, ki so bile dotlej po večini še neobjavljene in tudi neznane. Raziskava temelji na obsežnem časopisnem in arhivskem gradivu, ki ga je avtorica našla ne le v Ljubljani in Mariboru, pač pa tudi

v knjižnicah in arhivih na Dunaju, v Gradcu, Korneuburgu in Münchnu.

Vsekakor lahko govorimo o temeljiti in potrebni raziskavi tako tega lista kot nasploh nemške časopisne produkcije na Spodnjem Štajerskem. Raziskava je pomembna tudi za zgodovinarje in daje več vzgibov za dodatno raziskovanje prav s stališča zgodovinarjev. Ob vsem priznanju ne bi hotel polemizirati, opozorim naj le na nekaj netočnosti, ki pa ne zmanjšujejo splošnega vtisa o pomembnosti dela. Mislim, da je težko reči, da list ni bil političen, saj o tem pove dovolj že podnaslov lista, vsebina pa tudi vseskozi kaže, kakšna je bila nazorska usmeritev piscev časnika. Reichenberg je danes v Češki in je Liberec. Vse prepogosto se dogaja, da različni avtorji niso pozorni na ime kraja, ki danes ni več v isti državi kot nekoč, in bi bilo prav, da se piše tako, kot je uradno ime kraja danes, na prejšnje pa naj se opozori v oklepaju ali v kazalu krajevnih imen. Preseneča me, da germanistka Länderbank prevaja z deželno banko in ne banko dežel, ali christlich sozial s krščanskim socializmom, ne pa s krščanskim socialstvom. Res je list Die Arbeit omenjen le kot eden nemških časopisov na Spodnjem Štajerskem, pa vendar bi bilo prav, da bi bili podatki točni. Ta list je bil namreč glasilo anarhističnega dela delavskega gibanja, saj za socialno demokracijo velja, da jo tako poimenujejo šele po ustanovitvi stranke 1888/1889. List je bil glasilo anarhistov ali radikalov za vso Cislajtanijo, kar je po mojem vedenju edini list, ki je izhajal na slovenskem ozemlju za ves zahodni del monarhije. Izhajati je res začel v Mariboru, potem pa se je selil v Graz (Gradec), Linz, Villach (Beljak) in končal svojo pot 1887

na Dunaju. Pri beljaški Die Arbeit ne gre za novi socialnodemokratski list kot tudi ne za graško Arbeiterwille, ki je začela izhajati v Gradcu julija 1890, res kot glasilo štajerske socialne demokracije, ne pa kot naslednica dunajske Die Zukunft. Tu pa ne gre za napako Krambergerjeve, ampak nemških avtorjev, ki ju ona citira, in se očitno nista poglobila v res zapleten razvoj delavskega gibanja v Avstriji. Maribor je bil v prvi polovici osemdesetih let 19. stol. eno od središč radikalnega ali anarhističnega gibanja, povsem drugače, kot je bil Marburger Zeitung, ki je bil od konca sedemdesetih let vse bolj nemško nacionalen, pa vendar liberalen. To še zlasti velja za čas, ko je bil njegov urednik Franz Wiesthaler (od 1865–1887, s prekinitvijo 1869–1871), ki je igral precej pomembno vlogo v študentskem gibanju 1848 v Gradcu, bil kasneje med drugim povezan s Prvo internacionalo in je kot glavni urednik Marburgerice po mojem vedenju prvi na Slovenskem objavil stališče o pravici narodov do samoodločbe in tudi sicer napisal več Slovincem naklonjenih člankov. O tem je dovolj literature tudi v slovenščini. Za dunajsko Die Presse je sicer res, da je začela izhajati že 1848, vendar je po razkolu v redakciji 1864 vse bolj postajala uradni list in je 1896 ugasnila, vse bolj pa se uveljavljala Neue Freie Presse, ki se je razvila v časopis svetovne razsežnosti.

Te opombe naj služijo le v izogib kasnejšim ponavljanjem napak, sicer pa sem to raziskavo prebral z zadovoljstvom in z novimi spoznanji.

Franc Rozman